

Nationale verklaring over nucleaire veiligheid en beveiliging

2017

I. Nationaal beleid inzake nucleaire veiligheid en beveiliging, en stralingsbescherming

België kent velerlei nucleaire toepassingen. Daarbij denken we niet alleen aan de opwekking van elektriciteit door onze zeven reactoren, maar ook aan medische beeldvorming of de productie van radio-isotopen voor diagnose- of behandelingsdoeleinden, en in het bijzonder aan de vervaardiging en het vervoer van splijtstof.

Deze activiteiten zijn al in de jaren vijftig van start gegaan en konden pas tot volle ontplooiing worden gebracht door een ruime deskundigheid ter zake op te bouwen. Vandaag geniet België wereldwijde erkenning voor zijn knowhow op nucleair gebied.

Beginsel van rechtvaardiging van nucleaire activiteiten – veiligheid en beveiliging als hoogste prioriteit

Deze vreedzame nucleaire toepassingen zijn alleen mogelijk voor zover nauwlettend toezicht wordt gehouden op de risico's die gepaard gaan met het gebruik van ioniserende straling en mits een goede veiligheids- en beveiligingscultuur. Om te beginnen moeten de activiteiten worden gerechtvaardigd door aan te tonen dat de maatschappelijke voordelen ervan opwegen tegen de daarmee gepaard gaande stralingsblootstellingen- of ongevalsrisico's.

Dit beginsel is van uitermate groot belang op medisch gebied, waar ruimte voor verbetering bestaat wat betreft de door patiënten en verzorgend personeel ontvangen dosissen.

De Regering steunt initiatieven die erop gericht zijn deze dosissen van medische oorsprong drastisch te verminderen en wil tegelijkertijd het hoge niveau van gezondheidszorg in ons land handhaven.

De Regering beschouwt nucleaire veiligheid en beveiliging als een topprioriteit. De mondiale veranderingen volgen elkaar in snel tempo op. Daarom zet de Regering zich ten volle in, niet alleen om de veiligheid in kerninstallaties te waarborgen, maar eveneens om te zorgen voor een optimale beveiliging. Aandachtspunten daarbij zijn het toezicht op en de bescherming van deze installaties alsook de bewaking en bescherming van kernmateriaal tegen kwaadwillige handelingen en terrorisme.

Het in België ingestelde nationale kader ter verwezenlijking van een hoog niveau van nucleaire veiligheid en beveiliging voldoet aan tal van vereisten en precies daaraan heeft het zijn geloofwaardigheid te danken.

Aan dit nationale kader ligt het beginsel ten grondslag dat de primaire verantwoordelijkheid berust bij de exploitant: hij is namelijk het best bekend met zijn installatie en dient daarom alle nodige maatregelen te treffen om te zorgen voor een hoog veiligheids- en beveiligingsniveau. Voorts heeft de wetgever een onafhankelijke overheidsinstantie in het leven geroepen – het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC) – om nauwgezet toezicht daarop uit te oefenen. Deze overheidsinstantie geniet een ruime onafhankelijkheid en beschikt over de nodige middelen om haar opdracht te volbrengen. Dit zit verankerd in de wet tot oprichting van het FANC. Deze regeling waarborgt dat er geen ongewenste druk wordt uitgeoefend op de besluitvorming van het FANC en dat deze overheidsinstantie zich bij haar beslissingen uitsluitend laat leiden door de nagestreefde doelstellingen op het gebied van nucleaire veiligheid en beveiliging. Het FANC krijgt technische bijstand van zijn filiaal Bel V.

De internationale normen hebben als rechtstreekse inspiratiebron gediend voor de gedetailleerde wetgeving en de toepasselijke procedures met betrekking tot de uitreiking van vergunningen, de vastgestelde uitbatingslimieten, de uit te voeren controles en na te leven voorschriften.

Het FANC kan aan de voogdijminister ontwerpen van regelgevende teksten voorleggen die een afspiegeling zijn van de normen en internationale aanbevelingen op gebied van veiligheid en beveiliging. In die tekstontwerpen wordt niet alleen rekening gehouden met de kennisontwikkeling op deze werkerreinen, maar ook met de ervaringsfeedback. Overeenkomstig de voorschriften van het Internationaal Atoomenergieagentschap (IAEA) is het wenselijk en nuttig dat het FANC ten behoeve van de vergunninghouders reglementen met een technische – doch geen beleidsmatige – draagwijdte publiceert met het doel de technische criteria en parameters die voortvloeien uit de regelgeving te verduidelijken.

De afweging om al dan niet een vergunning te verlenen voor een grote kerninstallatie moet op democratische wijze worden gemaakt. Wat echter de technische vergunningsvoorwaarden zelf betreft, schrijft het internationale regelgevingskader voor dat die op volledig onafhankelijke wijze worden vastgesteld door deskundigen die over de nodige kennis ter zake beschikken. Bijgevolg komt de taak om deze technische vergunningsvoorwaarden vast te leggen toe aan de bevoegde instantie, te weten het FANC, daarin bijgestaan door zijn filiaal Bel V.

Bij de nadere uitwerking van de regelgeving en de uitvoering van de controles moet terdege rekening worden gehouden met de radiologische risico's. Zodoende kan een graduele aanpak worden opgezet, waarbij ruimere middelen worden uitgetrokken voor de activiteiten waaraan de hoogste risico's verbonden zijn.

Het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle ziet toe op de naleving van de verplichtingen van de nucleaire safeguardscontroles waartoe België zich verbonden heeft.

Het principe van de continue verbetering

De Regering wenst het regelgevend en toezichtshoudend kader te laten evolueren door het principe van de continue verbetering toe te passen waarbij niet alleen rekening wordt gehouden met de nationale en internationale ervaringsfeedback, maar ook met de periodieke collegiale toetsingen (“peer reviews”). Dit gebeurt o.a. door periodieke veiligheids- en beveiligingsevaluaties waarvan de bevindingen door elke exploitant van kerninstallaties moeten worden uitgevoerd in concrete verbeterplannen.

In dit verband hebben er al meerdere internationale toetsingsmissies plaatsgevonden in België. Daarbij hebben “peers” de gelegenheid gekregen om de exploitatie van bepaalde Belgische kerncentrales of de werking van de veiligheidsautoriteit grondig te evalueren. Hun verslagen worden in de mate van het mogelijke bekendgemaakt op de website van het FANC. Er zal regelmatig een beroep worden gedaan op dergelijke “peer review” activiteiten.

Gezien het essentiële belang van de internationale activiteiten zal het FANC in het kader van internationale fora actief blijven ijveren voor de ontwikkeling van hoge veiligheids- en beveiligingsnormen. Op die manier zal het FANC niet alleen bijdragen aan een betere bescherming van de bevolking, maar ook zijn eigen deskundigheid ter zake uitbreiden en zijn technische standpunten kracht bijzetten.

De Regering zal erover waken dat het FANC bij zijn optreden het internationale regelgevingskader onverkort naleeft en optimaal dienstbaar maakt, zowel wat de eigen werking betreft als met betrekking tot veiligheids- en beveiligingsnormen voor uitbaters. De Regering waakt erover dat er inzake het beleid een duidelijke scheiding wordt gemaakt tussen het toezicht op het energiebeleid enerzijds en het toezicht inzake nucleaire veiligheid- en stralingsbescherming anderzijds. De voogdijminister van het FANC zal dus niet tegelijkertijd het Belgische energiebeleid onder zijn bevoegdheid hebben

De aanbevelingen en normen die het uitvloeisel zijn van de internationale oefeningen waaraan België deelneemt door tussenkomst van het FANC, zoals de IRRS (*Integrated Regulatory Review Service*), IPPAS (*International Physical Protection Advisory Service*), de Europese benchmarking of de werkzaamheden van de Western European Nuclear Regulators' Association (WENRA), moeten ter harte worden genomen.

Transparante rapportage

Het FANC dient regelmatig verslag uit te brengen aan het Parlement. Het FANC heeft inderdaad de plicht om verantwoording af te leggen over zijn optreden en moet garanderen dat het zijn rechtsstructuur en middelen naar behoren en in volledige onafhankelijkheid nuttig aanwendt.

Zoals voorgeschreven in de internationale normen, verwacht de Regering bijgevolg dat het FANC het enerzijds op volledig transparante wijze beslissingen neemt - zowel wat de resultaten betreft als ten aanzien van de daartoe ingezette procedures - en anderzijds, dat het die op geschikte wijze openbaar maakt. Daarbij moet de toepasselijke wet- en regelgeving gevolgd worden. Dat geldt in het bijzonder voor de wetgeving over de transparantie en openbaarheid van bestuur en wetgeving over de classificatie van gevoelige documenten vanuit het standpunt van de nucleaire beveiliging. De Regering wenst dat het FANC niet enkel zijn beslissingen en activiteiten naar behoren kenbaar maakt aan het brede publiek en de voornaamste belanghebbende partijen (*stakeholders*), maar ook dat het regelmatig overleg ter zake pleegt. Dit overleg dient in een zo ruim mogelijk verband plaats te hebben. Met andere woorden, niet alleen wanneer de wet dat voorschrijft, maar ook op vrijwillige basis voor elke proces dat verregaande gevolgen kan hebben voor de bevolking.

Veilig en duurzaam beheer van kernafval

Ook voor het radioactief afval dat wegens zijn risico niet aan de oppervlakte geborgen kan worden, moet een beheer op lange termijn bepaald worden om de bevolking en de toekomstige generaties de nodige bescherming te garanderen. De regering verwacht dat het FANC toeziet op de veiligheid, ook op lange termijn, van elk voorstel dat in dit kader wordt uitgewerkt.

De vraag van de veiligheid van het beheer van kernafval betreft ook de voorbereiding van de stopzetting van de activiteiten van de nucleaire installaties en dus van hun ontmanteling.

Verdediging in de diepte en crisismanagement

De veiligheid en beveiliging van kerninstallaties is gebaseerd op het beginsel van de « verdediging in de diepte » (*defence-in-depth*). De toepassing van dit beginsel behelst onder meer dat meerdere afschermingen of barrières worden ingebouwd om te verhinderen dat bij ongevalsomstandigheden radioactieve stoffen vrijkomen. De veiligheidsmiddelen en -voorzieningen zijn doorgaans van velerlei aard en dubbel uitgevoerd (« redundant »).

Een nulrisico is echter niet haalbaar. Precies daarom zijn noodplannen voorhanden. De Regering zal erop toezien dat deze plannen regelmatig worden getoetst om de efficiëntie ervan in de praktijk te waarborgen en ze verder te verbeteren. In dit verband wordt bijzondere aandacht besteed aan de grensoverschrijdende dimensie. Daarbij zal de Regering ervoor zorgen dat de informatie snel en op betrouwbare wijze wordt uitgewisseld en dat de bevoegde autoriteiten efficiënt met elkaar samenwerken om hun acties ter bescherming van de bevolking te coördineren.

Visie op langere termijn

Nucleaire risico's kennen geen landsgrenzen. Daarom zal de Regering ervoor zorgen dat België de nodige stappen onderneemt om zijn nationale kader verder te versterken en daarnaast ook actief deel te nemen aan de ambitieuze inspanningen op Europees niveau ter verwezenlijking van de hoogst mogelijke veiligheidsnormen, zowel binnen Europa als daarbuiten.